

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibvs Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Capvt III. Fidei Christianæ mysteria esse evidenter credibilia demonstratur, tamsecundum se, quàm comparata cum aliis sectis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

esse sanis infirmum : at DEUM esse substantiam immentam , ut non magis eam possit capere, quam universam pelagi aquam intra vasculum exiguum concludi liceat.

Quin etiam experimento docemur , plurima fieri, quæ revera mira esse agnoscimus , admiramur, suspicimus, causam eorum ignoramus, quo pacto fiant nescimus. Item multæ sunt in stirpibus, gemmis, metallis, & animantibus vires, & facultates, quæ nostram notitiam effugiunt : quid ergo mirum, si multæ divina sint, quæ nos omnino lateant? Et sicut vires rerum abditas, & occultas credimus, etsi nos fugiant : sic multa divina oportet nos credere, licet nostræ mentis captum exsuperent. Atqui licet multa divina non assequamur, intelligimus tamen esse creditu dignissima, atque à ratione non abhorrentia, non absurda, non incommoda.

Addo mentem nostram, naturali ratione ductam, cognoscere DEUM esse primam & summam veritatem, quæ nec falli, nec fallere, nec mentiri potest, & omne dictum à DEO esse verissimum, atque certissimum, quamvis homo id intelligendo non consequatur, sed simul etiam intelligit, quæ Christianorum lex de DEO supernaturalia præcepta tradit, ac docet, tamen si naturali ratione non probantur, dignissima esse creditur, esse admodum consona, nihil cum recta ratione pugnat : ergo natura duce mens credit prudenter ac sapienter, credibilia esse, quæ lex Christiana præscribit.

Nemo item est, qui non probè norit, homines non posse vivere, quin multa credant, quamvis ea clarè non videant. Et adeò verum est hoc, ut licet ceterò experiamur, homines sæpe alios deludere, labi, errare, mentiri, plurima tamen vera esse arbitremur solum, quia iis, quæ ea dixerunt, fidem habemus. Si ergo vivere non possumus, quin multa solo hominum testimonio, & auctoritate credamus, quid mirum si plurima divina sint, quæ ratione non comprobata, divino tamen testimonio patefacta credamus? Quare multa sunt, quæ etsi ratio naturalis non probet, convenienter hominibus credenda proponuntur, quibus ipsi fidem tenentur adhibere, maxime si testimonio gravissimis confirmantur.

Est autem deinde considerandum, in fide duo esse perpendenda. Primum est, assensus hominis in ea, quæ sunt fidei, & quæ à DEO credenda nobis media prædicatione proponuntur. Secundum ipsa res, sive mysteria fidei proposita. Ut igitur quis assensum præbeat, duo itidem desiderantur: primum doctrina fidei, congruenter exterius proposita, miraculisque visis, vel persuasione hominis congruentibus testimoniis, confirmata. Alterum est, DEUS interius hominem permovens, tam intellectum illustrans, quam voluntatem alliciens, ut rebus propositis assentiatur: & hæc est potissima causa, & origo nostræ fidei. Nam experientia constat, non sufficere fidei externam prædicationem: videntium enim idem miraculum, & audientium; vel legentium eandem doctrinam quidam credunt, quidam non credunt: quare oportet ut alia causa potentior accedat, DEUS scilicet interius movens. Adhuc tamen sine fidei propositione nihil fit, quomodo enim credent sine prædicante? Quare cum à fidei propositione, & simul à confirmatione, qua ostendatur fidei nostræ credibilitas, pendeat sufficiens fidei propositio, imò & totum negotium conversionis, quantum est ex parte ministrorum, eorum scopus inter infideles esse debet fidei veri-

tates proponere, easque firmissimis argumentis ornatas corroboratasque demonstrare, ita ut sufficienti propositione omnibus constet, fidei nostræ mysteria esse vera, à DEO revelata, fide dignissima, & necessariò credenda ad salutem.

Nec sufficit infidelibus ostendere, probabilia esse nostræ Religionis mysteria, ut credantur tanquam à DEO revelata. Unde D. Tho. 2. 2. *quæst. 2. art. 4.* neminem putat crediturum prudenter, nisi putet esse evidenter credibilem doctrinam fidei: cujus ea ratio reddi potest: quia quando alicui proponitur sermo, si alias non sic manifestus, ut credatur, indiget ut ab eo confirmetur: unde cum res fidei sint supra humanam rationem, necessarium est adhibere aliqua testimonia, quibus sermo prædicantium confirmetur: manifesteque ostendatur huiusmodi sermonem processisse à DEO. Unde Dominus discipulos ad prædicandum mittens, dixit: *Infirmos curate, mortuos suscite, &c.* Et alibi: *Illi autem prædicarunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Miracula igitur voluit DEUS per suos Apostolos, & per alios verbi prædicatores, sæpissimè fieri in confirmationem Evangelii, ut manifestè ostenderetur, huiusmodi doctrinam processisse à DEO, dum prædicantes ea mirabilia præsterunt, quæ solus potest facere DEUS. Unde Augustinus libro de spiritu & littera c. 34. *D. August.* *Nec enim (inquit) animarum rationalis credere potest, si nulla sit vocatio vel suasio cui credat.* Quare non sufficit revelatio mysteriorum fidei, nisi adsint motiva, quæ moraliter necessaria sunt, ut infideles persuasi de fidei nostræ credibilitate, ei præbeant assensum. Quam ob causam sancti Evangelii ministris maxime enitendum est, ut dum fidei mysteria proponunt, tam ex miraculis ipsorum factis, quam ex aliis gravissimis argumentis, (quæ in promptu sæpe per habere debent, ad ostendendam evidenter fidei nostræ credibilitatem) ea confirmare nitantur.

C A P V T III.

Fidei Christianæ mysteria esse evidenter credibilia demonstratur, tam secundum se, quam comparata cum aliis sectis.

PRImò se offert considerandum, fidei Christianam esse quasi Solem quendam, qui radios lucis clarissimos ex omni parte diffundit, ut clarissime per eos cognosci possit. Habet enim plurimas notas sive testimonia ac signa, quæ eam discernunt ab omni falsa religione Paganorum, Judæorum, & Hæreticorum. Et hæc non efficiunt evidenter verum, ipsam esse veram DEI Ecclesiam, tamen efficiunt id evidenter credibile. Nam evidenter verum dicitur, quod vel in se, vel in suis principiis videtur: evidenter verò credibile illud, quod non videtur nec in se, nec in suis principiis, habet tamen tot, & tam gravia testimonia, ut quilibet vir sapiens merito id credere debeat: ut si iudex videat hominem à latrone occidi vel vulnerari letaliter, & postea mori, habet evidentiam clarissimam veritatis, quod ille latro sit homicida: si autem cædem fieri non videat, sed habeat viginis testes, viros gravissimos, qui dicunt se vidisse, habet evidentiam credibilitatis.

Dicimus ergo hæc testimonia sive motiva, quæ

quæ afferemus, non facere evidentiam veritatis simpliciter: quia alioquin nulli invententur, qui id negarent: sicuti nemo invenitur, qui neget sententias, quas Mathematici demonstrant veras esse: sed tamen efficiunt evidentiam credibilitatis, juxta illud: *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.* Apud eos autem, qui admittunt Scripturas divinas & historias, ac veterum Patrum scripta, faciunt etiam evidentiam veritatis: tamen si enim articulorum fidei veritas non possit nobis esse evidens absolute, potest tamen esse evidens ex hypothesi, id est, supposita veritate Scripturarum: quod enim ex Scriptura evidenter deducitur, est evidenter verum suppositis Scripturis. Illud denique præmittendum duximus, quod etsi singula argumenta non probent evidenter mysteria fidei esse digna ut credantur, omnia tamen simul, & quasi in agmen redacta, evidentiam faciunt credibilitatis fidei nostræ, ut apertè sequentibus motivis ostendemus.

Primum motivum desumitur ex Auctore nostræ doctrinæ ac fidei, qui est Christus, quem & extitisse ita certum est, & evidens, sicut extitisse Augustum Cæsarem, & illum fuisse primum doctorem ipsius adversarii concedant, qui propterea Fideles maxime persecuti sunt, quod in Crucifixum crediderunt: & non docuisse falsa, vel ex ignorantia, vel ex malitia manifestissimum etiam est ex ipsa doctrina, prædicatione, responsis, & Prophetiis Christi, & ex eius demum vitæ innocentia, cujus testimonium, præter testes fide dignissimos, Joannem Baptistam, cujus sanctitatem non negant Judæi, aut Apostolos, quos incredibile est, aut ex malitia fuisse mentitos, cum nulla spe temporalis commodi aut honoris Christi vitam prædicarent, aut ex ignorantia, cum magna ex parte ea prædicarent, quæ suis oculis viderant, habemus testes ipsos inimicos: vulgatum enim est illud Josephi lib. 18. *Antiquitatum*, & Tiberii apud Tertullian. lib. contra Celsum, & Porphyrii lib. de Responsis, ubi ait: *Deos gentium pronuntiasse Christum fuisse sapientem, & piæm.* Hoc argumento utuntur Chrysostomus Orat. 2. & 3. contra Judæos, & Augustinus lib. De catechizandis rudibus cap. 24.

Josephus
Tiberius.
Porphyrius.

Isaia 41.

Secundum motivum ex Prophetiis: nam hæc non possunt esse, nisi à DEO, ut patet tum ex illo Isaie: *Annunciate nobis, quæ ventura sunt, & dicemus, quod dixistis.* Unde & demones ad persuadendam Deitatem conati sibi, fuerunt prædicere futura: unde dabant responsa & oracula, vel manifesta, quando res erant futurae in causis naturalibus; vel amphibologicè, & æquivocè, quando erant futurae, & dependentes à causis liberis. Tum ratione, quia nullo modo naturaliter eveniri potest in cognitionem futuri contingens, consequentis nimirum libertatem humanæ vel divinæ voluntatis. Non enim ex aliquo objecto naturali: nam hoc maxime esset ipsamet voluntas, quæ tamen si sit divina, est nobis intelligibilis: si humana, ut patet experientia, ipsa ignorat, quid volitura sit. Neque ex ipsa potentia intellectiva, nam hujus objectum naturale est dependens à sensibus & causis naturalibus. Hoc argumento utuntur Justinus in *Questionibus ad Orthodoxos* q. 2. & 145. Tertullian. in *Apologético* c. 20. Chrysostom. *Homil.* 18. in *Joan.* Aug. lib. de *consensu Evangel.* à cap. 28. usque ad finem.

Quod vero de nostra fide & mysteriis sint particulares prophetiæ, quarum fuit certissimus eventus, patet tum ex veteri, tum ex novo testamen-

to, nam in illo plures sunt, de Christi incarnatione, nativitate, morte, &c. in hoc vero sæpè legimus Christum, & Apostolos multa prædixisse de Ecclesiæ propagatione, gentium conversione, persecutione Christianorum, quæ quousque videmus impleri, vel impleri esse, & quæ nondum sunt implera. Ex his, quæ jam completa sunt, certò colligere possumus implenda esse, ut asserit August. 12. de *Civitate* cap. 10.

Tertium motivum est ex antiquitate nostræ doctrinæ: quo motivo utuntur multi Patres, & præsertim August. *Epist. contra fundamentum Manichæi* cum ait: *Nam si de fide unius DEI, quam habemus, loquamur, hæc antiquitate præcelsit, & idololatriam, & omnes sceleres Philosophorum, atque Gentilium: ut probant Justinus in suo Adhætorio ad gentes, Lactantius lib. 2. Divin. instit. c. 14. Cyrillus Alexandrinus lib. 1. contra Jul. August. 18. de Civitate cap. 18.*

Si verò loquamur de sacris litteris, in quibus habetur hæc fides, quam nos habemus, illæ longè antecesserunt omnia profanorum monumenta, ut ostendit Josephus lib. 1. contra Appionem, Justinus *Apologia* 2. Tertullian. in *Apolog.* c. 19. & alii.

Si demum de Christi, & Apostolorum doctrina loquamur, illam apud nos semper, & omnino illatam permanisse, probatur, tum ex continua successione Episcoporum à D. Petro usque ad nos. Quo argumento fidem, & Ecclesiam nostram esse antiquissimam, & Apostolicam, & veram probant Licentius lib. 3. c. 3. Tertullian. lib. de *præscriptis* c. 6. & 11. & Hieron. *contra Luciferian.* circa finem. Tum ex perpetuo nomine Christi, & Apostolorum, quod sibi retinuit nostra fides, & religio, ita ut licet hæretici tam antiqui, quam moderni, conati sint varia nomina Catholicis imponere, nunquam tamen potuerunt illos appellare ex particulari auctore, sed ad summum ex particulari illo dogmate, quod illi impugnabant. Sic Montanistæ vocantur Catholicos *Physicos*, id est, *Animales*, eò quod volebant servare tres quadragesimas, quas illi jejunabant: & Calvinistæ *Papistas*.

Quartum motivum est, ex sanctitate doctrinæ nostræ. Quo argumento utuntur Tertullian. *Apologético* c. 39. & Justin. *Apologia* 2. Nam fides nostra ea docet, quæ rationi congrua sunt, & ad mores conformandos respectu DEI, proximi, & sui ipsius, & ad rectè vitam instituentiam valde conferunt, juxta illud Psal. *Lex Domini immaculata convertens animas.*

Quintum motivum est, ex admirabili ac divino modo promulgandæ fidei: qui satis expresse declarat illam non nisi à DEO esse posse. Constitit autem admirabilis ille modus in his. Primò, quod fides promulgata est à paucissimis hominibus, usque indoctis, & rudibus, nulla nobilitate claris, & pauperibus. Secundò, quod illi ea docebant, quæ magna ex parte hominum voluntatibus repugnabant, quæque erant ab omnium sensibus remota, & ad intelligendum, & faciendum perdifficilia. Tertiò, quod adducebant homines ad hanc fidem, non spe aliquis commodi, vel lucri temporalis, sed sola spe bonorum æternorum, quæ non videntur. Quarto, quod hanc doctrinam eorum prædicatione plurimi sapientissimi, eloquentissimi, nobilissimi, ac ditissimi, unâ veritatis virtute Domino cooperante, victi ac superati, relictiis patriis religionibus, quam libentissimè receperint. Hoc argumento, cujus maximam vim voluit Apostolus à Corinthiis intelligi: *Videte Fratres vocationem vestram,*

Pf. 116.

Corinth. 2.

vestram, quia non multi sapientes, non multi nobi-
les &c. utuntur Patres, Justinus Apolog. 2. Chrysof.
Hom. 34. in Matth. Aug. lib. 22. de Civit. 6. 5. Damas.
6. 4. de fid. 6. 4.

Sextum motivum sumitur ex miraculis: quo-
rum vis fuit maximè induciva ad recipiendam
fidem, ut patet Joan. 5. ubi Christus Dominus,
ego, inquit, majus testimonium habeo ipso Joanne Bap-
tista: opera, qua ego facio, ipsa perhibent testimonium
de me. Unde & Nicodemus Joan. 3. Scimus, inquit,
quia à Deo venisti: nemo enim potest hæc signa facere,
qua tu facis, nisi sis à Deo. Et propterea DEUS, Exod. 4.

Exod. 4.

Joan. 10.

Moysi dicenti fore, ut populus Hebræus non
credideret se à Deo profectum fuisse, dedit potesta-
tem miracula faciendi: & ut Joanni Baptista fides
adhiberetur in testimonio, quod de Christo Do-
mino præbuit, voluit DEUS, ut in ejus nativitate
plura miracula contingeret. Et Christus Dominus
præcipiens Apostolis Evangelij prædicationem,
subdit dicens: Euntes prædicatè &c. signa autem eos,
qui crediderunt hæc sequentur. Est autem miraculum
apertissimum motivum ad confirmandam fi-
dem, sive illa considerentur per ordinem ad cre-
dentes, quia cum naturale sit homini ex effectibus
causas investigare (hæc enim methodo omnes sci-
entiæ traditæ sunt) ex miraculis, tanquam ex effe-
ctibus supernaturalibus causæ supernaturales, pu-
ta veritates fidei colligi possunt. Sive considerentur
secundum se, quia evidens est miraculum à solo
DEO fieri posse, & DEUM non esse certum illud
in confirmationem falsitatis. &c. Ideò hoc argu-
mentum præter Patres, Chrysofomum Tom. 3. in 2.
Cor. Tertullian. in Apologético cap. 27. Arnobium
lib. 1. Augustin. 10. de civit. cap. 12. lib. 16. 17. usus
est ipse Christus: Si mihi non vultis credere, operibus
credite. &c.

Multipliciter autem ex Apostolorum, & Christi
miraculis ostendebatur, doctrinam, quam prædi-
cabant, esse à Deo revelatam. Primò, ex multitu-
dine illorum; Secundò ex magnitudine, & varietate:
Tertiò, ex modo operandi; aliquando ex cæ-
remonijs, ut cum visum restituitur luti conaectis: ali-
quando ex solo imperio, sine ulla vel cæli & astro-
rum influentia, vel applicatione activorum suis
passivis; quale illud: Adolescenti tibi dico, surge: volo,
militare. & imperabat venis, &c. 4. Ex circumstantia
virtutum moralium: sic Mari 8. ex misericordia
pavit turbam propter gloriam Dei; Joan. 17. Pater
manifestari nomen tuum hominibus super terram. Si-
militer in Apostolis videntur quædam & mirabi-
liora: nam sola Petri umbra sanabat, &c.

Objicies, miracula, quæ circumferuntur de
Christo & Apostolis, verè non fuisse facta, quòd
historici gentiles eorum temporum nullam illor-
um fecerint mentionem.

Secundò, dato quòd facta fuerint, fuisse præsti-
giofa & falsa, cum similia fieri possint artibus ma-
gicis, & facta natren: ut à gentilibus, quæ tamen
nos negamus à DEO processisse.

Tertiò, licet fuerint vera miracula, nihil tamen
illa valere ad confirmandam nostram fidem: nam
interdum vera miracula facta etiam fuerunt ab
iis, qui falsa fidem proficebantur, ut à gentilibus
& hæreticis, ut referunt Valeus Max. lib. 8. La-
ctan. lib. 2. Sozomenus lib. 1. cap. 14. & Augustinus
lib. 21. de Civit.

Ad primam objectionem Respondeo, Christi
miracula non solum narrari à nostris, sed etiam ab
alienis, ut à Josepho, à Lentulo Epistola ad Senatorem
Romanum, quæ existat apud Eusebium lib. 2. hist. Et
de Christianorum miraculis constat in historijs
gentilium, & Annalibus Imperatorum, ubi habe-

Thom. à Jesu Oper. Tom. 1.

tur Imperatores aliquos ob beneficiis miraculose
recepta, propter Christianorum orationes, gratos
illis fuisse, ut de legione Christianorum, quæ sub
M. Aurelio pluviam, & victoriam miraculose ob-
tinuit, refert Niceph. lib. 4. cap. 12. Quod si per-
pauci gentiles de Christo, & Apostolorum mira-
culis scripserint, id fuit factum, primò instinctu
dæmonis. Secundò, quia metuebant Imperatores,
qui puniebant Christianos, ut sacrilegos, & eorum
factores. Tertiò, quia non intelligebant vim ho-
rum miraculorum: nam illa tribuebant artibus
magicis. Quartò, non est mirum, quòd hostes no-
stri ea non referant, quæ faciunt in nostræ fidei
confirmationem.

Ad secundam Respondeo cum Aug. lib. 10. de
Civit. cap. 6. Euseb. lib. 4. & 5. hist. & Tertullian. in
Apologético cap. 22. & 23. Christum verè suscitasse
mortuos, illuminasse cæcos, prædixisse futura, &
internas animi cogitationes penetrasse, idque evi-
dentissimum fuisse, ut Pharisei nunquam ausi
fuerint objicere falsitatem, præterquam quòd factis
constare potest id ex multitudine, magnitudine,
& circumstantiis horum miraculorum: nam hæc
omnia satis aperte indicant ea non potuisse fieri
arte dæmonis.

Ad tertiam dico primò, ex quatuor potissi-
mum differentiis inter miracula gentilium, & hæ-
reticorum, & nostræ, illa rectè suspecta; hæc verò
nostræ dignosci quam verissima. Nam primò illa,
ut ait Augustinus libro de utilitate credendi cap. 16.
fiebant ad ostentationem non ad utilitatem; hæc
semper habebant conjunctam utilitatem, & prop-
terea sibi hominum benevolentiam conciliabant.
Secundò ex eod. 22. de Civit. cap. 9. & 10. fiebant
opera dæmonum ad inducendos homines, ut
adorarent vel ipsos dæmones; at hæc ad adorand-
um unum DEUM. Tertiò illa non potuerunt
fieri ad confirmationem erroris, licet daremus
posse dæmones vera miracula facere: nam spectat
ad providentiam Dei, non permittere tantum
malum; hæc verò fiebant in confirmationem no-
stræ fidei. Quartò à nostris fiebant miracula per
solâ invocationem nominis JESU, & ubique, aut
ubicumque opus erat, & occasione data, & in
quacumque re, ut videre est in Vita Sanctorum,
ab alijs sanctissimis viris conscriptis. At inter gen-
tiles paucissima leguntur miracula, & casu, & non
ad libitum eorum, qui ea faciebant, & multis etiam
alijs adhibitis, & requisitis, quæ illa poterant
suspecta reddere.

Dico secundò plura miracula apud hæreticos,
& gentiles ab illis fuisse conficta, ut ait Just. in
Oratione Per anet, plura itidem non excessisse virtu-
tem rerum naturalium, ac proinde potuisse arte
dæmonis: plura denique fuisse delusiones potius
quasdam, quam vera miracula, ita ut si voluissent
homines non temerè credere, potuissent aperta
falsitatis indicia reperire, quæ tamen permisit
DEUS fieri apud gentiles. Primò, quia non erant
in aliquod præjudicium fidei, cum non fierent in
confirmationem erroris. Secundò ad manifestan-
dam Dei providentiam. Tertiò ad probationem
bonorum, & penam malorum: nam justum est,
ut qui se dæmonum cultui tradiderunt, permit-
tantur à Deo per hæc à dæmonibus illudi, cum
præsertim sufficienter DEUS præmonerit eos
adversus hæc, ut patet in miraculis Antichristi,
quæ quia magnam habebunt veritatis speciem,
præmonuit nos Christus de eorum falsitate, quæ
prædictio nos confirmavit in fide.

Dico tertiò, quandocumque perventum est in
fidei controversia ad miracula, semper nostros
fuisse

Exod. 8.

3. Reg. 18.

fuisse

fuisse victores, ut patet ex confictu Moyſis & Aaron cum Magis Pharaonis; ELIÆ cum Propheris Baal; D. Petri cum Simone Mago, ut narrat Hegeſippus; Eugenij Episc. Catholici cum Cicola Episc. Ariano, ut aſſerit Gregorius Turonenſis *lib. 3. hiſt. c. 3.* Quo factum est, ut noſtri ſapè provocarent gentiles ad huiusmodi miracula, ut aſſerunt *Atnob. lib. 1. & Tertull. in Apolog. c. 23.*

Dico quartò, plura fuiſſe apud gentiles vera miracula virtute divina facta, quoniam non fiebant in confirmationem erroris, ſed ut manifeſtaretur vel particularis Dei providentia, vel innocentia alicujus hominis, ut eſt illud de Claudia, quæ navim, quam nemo poterat movere, ſuo cingulo traxit, & de virgine Veſtali, quæ aquam cribro portavit.

Septimū motivū, quo utuntur Chryſoſt. *Hom. 26. in Matth. Hier. in c. 9. Matth. Lactantius lib. 3. inſt. div. c. 23.* ſumitur ex efficacia noſtræ doctrinæ, tum in dæmonis illius hoſtis acerrimi viribus frangendis, qui vel in idolis tacebat, vel per ea, & per obſeſſos vim Evangelicæ veritatis perſuadendis, & audientium animis interitis permovendis, ut de Chriſti Domini ſermonibus pluribus in locis teſtatum habetur. Nam *Joan. 7.* miniſtri à Judæis miſſi ad Chriſtum apprehendendum, id facere deſtiterunt dicentes: *Nunquam ſic locutus eſt homo, ſicut hic homo.* Et *Matt. 15. ac Marc. 8.* legimus quòd turbæ, relictis domibus, & oblitæ neceſſarij cibi, integros dies, immo & triiduum illum fuiſſe ſecutis.

Oſtavum motivum eſt ex conſtantia ipſius, quæ inter tot adverſa, puta inter perſecutiones varias, multiplices, & maximas, cum ab hæreticis, tum gentilibus excitata, ſemper illæſa permanſit, cum è contra ſectæ gentilium, & idololatria, maxime poſt Chriſti adventum, ferè jam deſecet, & plurimæ hæreſes ſin. jam ex inſciæ, & paulatim exſtinguantur: quod eſt certiffimum ſignum noſtræ fidei, doctrinæ non niſi à DEO promanſiſſe, ut bene arguuntur Gamaliel. *Act. 5.* dicens: *Si opus hoc non eſt ex DEO, diſſolvatur.* Hoc argumento utuntur Tertull. *contra Scapulam,* & *Apologetico cap. ultimo.* Juſtinus in *Dialogo cum Triphone,* Auguſtinus *lib. 22. de Civitat. cap. 6.*

Nonum motivum ſumitur ex teſtimonio infinitorum hominum pro confeſſione fidei ex omni genere, ſexu, ætate, qualitate (puta, in doctrina, nobilitate, potentia, ſin. clariffimorum, ſumma conſtantia, & patientia morientium, multis ſignis & miraculis in eorum morte contingentibus, & admirabili converſione ad noſtram fidem ob eorum mortem conſtanter toleratam, & innumera ſigna ipſorum ſanctitatis tunc viſa: tum infinitorum gentilium, tum eorum, quibus erat cura demandata, Chriſtianos occidendi, niſi fidem deleerent. Hoc argumento utuntur inter alios Juſtin. *Martyr. in Apolog. ad Senat. Romanum,* ubi teſtatur ſe maxime motum fuiſſe ad Chriſti fidem amplectendam, & *Lactant. 5. inſtit. c. 13. & 14.* Quod argumentum optimum eſt, ſumptum cum circumſtantijs prædictis: nam conſtat multos pro tuenda hæreſi mortuos eſſe. Sic Tertullianus *lib. de fuga in perſecutione* & *Euseb. lib. 5. hiſt. c. 18.* referunt Montaniſtas gloriari ſolitos de numero ſuorum Martyrum, & idem de Meſſalianis referi. Epiphanius *hæreſi 80. de Donatilis*

Auguſtinus *Epifto. 68. Veram illi,* & pauci fuerunt, ſi comparantur cum noſtris Martyribus, ut oſtendunt *Victor de perſecutione Vandalica,* *Euseb. lib. 5. & 7. cap. 19.* Nec fuit ex omni genere, ſexu, & ætate, nec in illis elucebat ſanctitas, quæ in noſtris, qui pro illis orabant ſapè à quibus torquebantur, & illos convertebant ad fidem: neque in eorum morte ſigna & prodigia fiebant: neque demum propterea creſcebat numerus eorum, qui hæreſim illam ſectarentur. Cum tamen ob noſtrorum Martyrum mortes incredibiliter augetetur numerus fidelium. Quod notavit Tertull. in *Apol. c. ultimo,* dicens *ſanguinem Martyrum eſſe ſemen Chriſtianorum.*

Decimum motivum, ex infælici exitu eorum, qui noſtram fidem ſunt perſecuti, & felici eorum, qui illi fuerunt: quod patet multis exemplis, tam gentilium, quàm hæreſiarcharum, quæ legi poſſunt: apud *Medinam lib. 2. De reſta in Deum fide.* Hoc argumento utuntur Tertull. *lib. contra Scapulam* & Chryſoſtomus *Oratione 3. contra Judæos.*

Undecimum motivum, ex teſtimonio eorum, qui Chriſti fidem non receperunt, tum de auctore noſtræ fidei, tum de ipſa fide, & iis qui illam profitentur. Nam *Joſephus lib. 18. Antiquitatum* teſtimonium perhibuit de Chriſto. De eodem etiam *Sibyllæ apud Lactantium lib. 1. c. 5. & 7.* De Chriſtiano verò refert *Juſtinus in 2. Apolog. tertium Imperatorum in eorum commendationem.* *Plinius etiam Secundus ex Tertull. in Apolog. c. 2.* de ea reſcripſit Epifto. ad Trajanum imperatorem. Hoc argumentum aſſerit *Aug. de Civit. 47.* maximum habere pondus ad noſtram Religionem confirmandam.

Duodecimum motivum, ex Fidelium generali prudentia, ſapientia, optima gubernatione, ſanctitate. Unde legimus quofdam Barbaros, auditis moribus Chriſtianorum, Doctores Chriſtianos poſtulaſſe. ita *Socrates lib. 4. c. 27.* & *Theodoretus lib. 4. c. ult.* Ex admirabili prudentia, in magna differentia graduum, & officiorum, & pulcherrimo ordine totius Religionis Chriſtianæ: cum enim, qua à Deo ſunt, ordinata ſint, valde credibile eſt, Religionem noſtram, ubi talis ac tantus viget ordo, à DEO eſſe. De hac re legendus eſt *Nazianzenus Oratione de moderatione* in diſputationibus habenda.

Decimum tertium motivum, ex motivis internis, puta bonis cogitationibus, & illuſtrationibus, & pijs affectibus ad id, quod honeſtum eſt, & rationi conſentaneum, & internis conſolationibus, quas Fideles ſupra naturæ ordinem in ſeipſis experiuntur, & varijs demum providentiæ modis, quibus DEUS hominem ad fidem conducit: quæ motiva ex *D. Tho. 2. 2. q. 2. art. 6.* majus pondus habent, quam cetera motiva.

Ex his motivis ſic poſſumus una vel altera demonstratione noſtram confirmare Concluſionem. Prior ſic hæc: Illa doctrina eſt evidenter credibilis, cujus auctor eſt ineffabilis veritatis, & ſingularis ſanctitatis, quæ multò ante fuit à ſanctiſſimis viris prædicta, quæ nihil contra bonos mores, & rectam rationem continet, ſed mirabiliter conſert ad vitam rectè inſtituendam, cum ſit ſummæ ſanctitatis, integritatis, & efficacæ, qua in ſui propagatione divinitus probata fuit, & innumeris, ac veris miraculis confirmata, quæ mirabiliter inter innumerabiles Gentilium, Judæorum, & Hæreticorum perſecutiones illæſa permanſit. & incredibiliter crevit, pro cujus confeſſione, ac defenſione infinitus hominum numerus cujuſcumque generis, ætatis, ſexus, & conditionis, tam alacriter

Joan. 7.

Matt. 15.
Marc. 8.

Act. 5.

crier mortem subiit, cujus persecutores tam gravibus supplicij multati sunt, cujus sanctitati, & integritati ipsimet adversarij, vel inviti perhibere testimonium coacti sunt, quam denique qui recipiebant super naturæ ordinem ad illam se variis illustrationibus affici, & allici sentiebant, quamque complexi sunt tot viri sanctitate, sapientia, doctrina, & omni virtutum genere clarissimi; sed doctrina nostræ fidei est hujusmodi, ut patet percurrenti per motiva prædicta: ergo, &c.

Alteræ demonstratio, quæ præcedentem confirmat, est desumpta ex divina providentia: nam evidens est naturaliter DEUM habere providentiam actionum humanarum, & gubernare homines in his præsertim, quæ spectant ad felicitatem æternam, & honestatem mortum, & verum Dei cultum, ergo in his rebus gravissimis ad illam pertinet non permittere homines in signis decipi, & præsertim eos, qui toto corde DEUM querunt, cum res fidei proponantur, ut credendæ, quia relevatæ, & justificatæ à Deo, ad ejus bonitatem, veritatem, & sapientiam spectat, non permittere, ut falsa, tam manifestè sua auctoritate confirmetur, sed de facto permittit DEUS doctrinam Catholicam tantis argumentis confirmari; ergo evidens est, eam esse veram, & à Deo.

Ex his manifestè sequitur, quod doctrina nostræ fidei comparata cum doctrina Gentilium, Judæorum, & Hæreticorum omnium maximè est evidenter credibilis, & credenda. Prior pars probatur primo, in eisdem Scripturæ locis. Secundò ratione: Evidenter credibile est, esse aliquam religionem in mundo: nam est contra Dei providentiam permittere totum genus humanum caere vero DEI cultu & cognitione: at si est aliqua religio, evidenter credibile est, non esse sectam Gentilium vel Hæreticorum; ergo evidenter credibile est, esse illam, quam nos profitemur. Consequentiā patet à sufficienti partium enumeratione. Minor verò probatur: quia si comparatur cum sectis Gentilium, hæ continent multa falsa contra rationem, & lumen naturale, quod observavit Justinus in *Adhortatorio ad hæreses* Tertul. in *Apolog.* August. *primis 12. libris de Civitate Dei*. Præterea continent multa inter se pugnancia, ut patet in Alcorano, ut fusè ostendimus infra: illarumque auctores fuerunt homines improbi: si verò comparatur cum Judæorum lege, non dubium quin illam in multis excedat.

Primò nonnulla ex signis adductis in hunc finem facta sunt, ut rejecta Judæorum lege Evangelium iaduceretur. Secundo licet Judæorum lex sancta sit, & à Deo tradita, Judæi tamen post Christi adventum multa falsa, & absurda docuerunt, ut videre est apud Sixtum Senensem *lib. 2. Biblioth.* quorum saltem aliqua, ut usuram esse licitam, omnes amplectuntur. Tertio in prophetiis, quas non negant Judæi esse à Deo, reperiuntur ea, quæ sunt in nostra doctrina prædicta, quæ nos facta videmus, & ipsi vel inviti experiuntur. Quo argumento usus est Christus, Joan. 5. *Scrutamini Scripturas*; & Luc. ult. incipiens à Moyse, Si deum comparatur cum quacunque secta hæreticorum, evidens est, hæ esse incredibiles. Nam primò earum auctores fuere viri pessimi, ut patet ex miserrimo & purpissimo eorum exitu.

Secundò in qualibet earum est mira doctrina inconstantia, instabilitas, & contradictio, quod auctores earum vel pugnancia dicerent, vel quædam docerent, quæ postea mutabant, vel quia paulò post eorum hæreses in plures sectas divide

Thom. à Jesu Oper. Tom. 1.

rentur, ob dissensionem discipulorum, tum inter se, tum à suo præceptore, ut conigit in Ariana hæresi, cujus novem mutationes brevi tempore factas refert Niceph. *lib. 12. c. 20. 21.*

Tertio, quia nulla est hæresis, quæ non aliquid contra bonos mores, rectam rationem, rectamque existimationem de DEO doceat, ut notarunt Irenæus *lib. 1. & 2. contra Hæreses*. Epiphani. *Hæresi 26. 27.* & August. *lib. de Hæresibus*. Et id evidentiissimum est in hæresibus nostri temporis, nam negant liberum arbitrium, DEUM faciunt auctorem mali, negant justos obligari præceptis.

Quartò nullus hæreticus donum prophetiæ verè habuit, nullos in confirmationem suæ doctrinæ vera miracula edidit, sed cum fingeret se velle ea facere, statim eorum doli detegebantur, quod apertiissimum est signum falsitatis doctrinæ, cum, ut ait Chrysostomus *Hom. 14. in Matti. & S. Thom. 1. 2. q. 178. art. 2. ad tertium*, verà miracula veram fidem comitentur: contra verò professores Catholicæ fidei quàm plurimi, & viri sanctissimi donum prophetiæ habuerunt, & in confessione nostræ doctrinæ multa miracula ediderunt.

Quintò qualibet hæresum incepit post prædicationem Apostolorum, multæque ex illis jam extinctæ sunt, vel paulatim extinguuntur, cum tamen vera fides debeat esse perpetua in aliqua saltem hominum congregatione, & ab eo tempore, quo prædicari à Christo & Apostolis coepit, usque ad finem mundi illa permanere, qualis est, quam nos profitemur, ut patet cum ex perpetua conservatione ejusdem nominis, tum ex continua successione Episcoporum à D. PETRO usque ad nos. Quo argumento contra hæreticos utuntur Patres citati in tertio motivo ad probandum fidem & Ecclesiam nostram esse antiquissimam, Apostolicam, & veram.

Obijciunt hæretici, non esse bonum argumentum ex hac successione Episcoporum ab Apostolis: nam licet continuata fuerit usque ad tempus illorum Patrum, non tamen usque ad nos. Sed contra, nam eo modo, quo illi Patres usque ad sua tempora ostenderunt illam continuasse, eodem nos modo usque ad nostra.

Obijciunt rursum hæretici, neque hinc posse sumi argumentum veræ Religionis: nam licet isti Episcopi sint continuati ab Apostolis, jam diu tamen fidem amiserunt, sicut patet in Ecclesia Græcorum, qui à fide defecerunt.

Respondeo tamen, ex hac successione Episcoporum in Ecclesia, præsertim Romana, optimè probari conservationem fidei, & Ecclesiæ: nam cum Christus promiserit Petro & successoribus, quod non deficiet ejus fides, etiam perpetuitatem fidei promittit Ecclesiæ Catholicæ maximè Romanæ, quæ est caput cæterarum. Cum ergo videamus continuati Ecclesiam, quam Christus fundavit, idem dicendum est de fide: & si alicubi dicendum est veram fidem perseverare, sine dubio dicendum est ibi conservari, ubi non est interrupta posita successio: quo argumento utuntur Hilar. *6. de Trinit.* Hieronym. & alij supra citati.

Posterior pars probatur: nam evidens est doctrinam illam, quæ nihil continet rationi contrarium, habetque tot, & tanta motiva suæ credibilitatis, & est ad salutem necessaria, non solum esse credibilem, sed etiam secundum rectam rationem credendam. Sed evidens est illa esse in nostra doctrina; ergo evidens est prudentis esse præsertim posito præcepto de actu fidei, credere id quod est evidenter credibile: sed mysteria nostræ fidei sunt hujusmodi, ergo.

Dixi doctrinam nostrae fidei esse evidenter credibilem, & credendam: nam argumenta posita hoc tantum efficere possunt, non autem necessario efficiunt, ut actu credantur: nam hoc positum est in voluntate hominis cum divino auxilio, quod quibus datur, misericorditer datur, quibus non datur, iuste negatur, vel non iniuste aufertur, licet semper addit auxilium, quo quis potest credere. Non tamen huiusmodi argumenta sunt superflua: Nam primò suavitè disponunt hominis mentem ad credendum. Secundò per illa refelluntur argumenta contraria: Tertio per illa iuste condemnantur, qui illis propositis credere noluerunt, juxta illud Joan. 15. *Si non venissem, peccatum non haberent.* Math. 11. *Variis Corozaim, &c.*

Joan. 15.

Si non venissem, peccatum non haberent. Math. 11. *Variis Corozaim, &c.*

Secundo sequitur omnes fideles, singulos pro sui ingenij capiti, & conditione credibilem, habere evidentiã credibilitatis articulorum fidei. Est S. Thom. 2. 2. q. 1. art. 4. ad 2. Et probatur, quia præceptum de actu fidei non obligat, nisi post sufficientem propositionem credibilem: sed hæc non est; quia solum ostenduntur probabiliter esse, quæ proponuntur credenda: sed quia evidenter ostenduntur credibilia esse, tamquam à Deo relevata, ut supra docui, ergò. Confirmatur: nam in rebus gravissimis, & difficillimis, si quis simpliciter crederet absque eo, quod haberet sufficiens argumentum, leviter, & irrationabiliter diceretur credere: at sufficiens argumentum non æstimatur illud, quod tantum ostendit probabilitatem rei, quia semper potest quis rationabiliter de opposito dubitare: ergò erit illud, quod evidenter ostendit credibilitatem rei.

Dixi tamen pro conditione credibilem: quia non est in omnibus credendis requirenda eadem evidentiã credibilitatis: nam irrationabile est requiri eandem ad credendam rem levem atque gravem. Dixi pro cuiusque ingenij capiti: nam non in omnibus hominibus requiritur eadem evidentiã ad rem eandem credendam: nam alia requiruntur in homine simplici, vel in puero perveniente ad usum rationis, alia in homine docto: in isto enim argumenta majora & fortiora; illis verò sufficientia minora, ut auctoritas parentum, vel prælatorum, vel sapientum hominum, & doctorum, consensus universalis Ecclesiæ, & quod doctrina, quæ præponitur credenda, nihil continet contra rationem, & bonos mores, & alia huiusmodi, quæ sunt omnibus communia. Quod si aliquid horum alieni desit, supplet DEUS interiori per gratiam, cum inspectet ad ejus providentiam.

C A P V T IV.

Brevis, compendiosa tamen & accurata testimoniorum credibilitatis nostræ fidei collectio, ex D. Tho. 1.

contra Gent. cap. 6.

Huiusmodi autem (inquit D. Tho.) veritati, cui ratio humana experimentum non præbet, fidem adhibentes non leviter credunt, quasi indoctas fabulas secuti (ut 2. Petri 1. dicitur.) Hæc enim divinæ sapientiæ secreta ipsa divina sapien-

2. Petri 1.

tia, quæ omnia plenissime novit, dignata est hominibus revelare, quod sui præsentiam, & doctrinæ & inspirationis veritatem convenientibus argumentis ostendit: dum ad confirmandam eam, quæ naturalem cognitionem excedunt, opera visibiliter ostendit, quod totius naturæ superat facultatem: videlicet in mirabili curatione languorum, mortuorum suscitatione, caelestium corporum mirabili immutatione, & quod est mirabilius, humanarum mentium inspiratione: ut idiotæ & simplices, dono Spiritus sancti repleti, summam sapientiam & faciundiam in instanti consequerentur.

Quibus inspectis, prædictæ probationis efficaciam, non armorum violentiam, non voluptatum permissionem, & quod est summe mirabile, inter persecutorum tyrannidem, innumerabilis turba non modo simplicium, sed etiam sapientissimorum hominum, ad fidem Christianam convocavit. In qua omnem humanum intellectum excedentia prædicantur: voluptates carnis cohibentur: & omnia quæ in mundo sunt, contemptui ducuntur. Quibus animos mortalium assentire, & maximum miraculum est, & manifestum divinæ inspirationis opus, ut contemptis visibilibus, sola invisibilia cupiantur. Hoc autem non subitò neque casu, sed divina dispositione factum esse, manifestum est ex hoc, quod hoc se facturum DEUS, multis ante Prophetarum prædixit oraculis: quorum libri penes nos in veneratione habentur: utpote nostræ fidei testimonium adhibentes.

Huius quidem confirmationis modus tangitur Hebr. 2. ad Hebr. 2. *Quæ (scilicet humana salus) cum initium accepisset, enarrari per Dominum: ab eis qui audierunt, in nos confirmata est, consistente DEO signis, & portentis, & varij Spiritus sancti distributionibus.* Hæc autem tam mirabilis mundi conversio ad fidem Christianam, indicium certissimum est præteritorum signorum, ut ea ulterius iterari necesse non sit, cum in suo effectu appareant evidenter. Etenim omnibus signis mirabilibus, si ad credendum tam ardua, & operandum tam difficilia, & ad sperandum tam alta, mundus absque mirabilibus signis inductus fuisset à simplicibus, & ignobilibus hominibus: quamvis non cesseret DEUS etiam nostris temporibus ad confirmationem fidei per Sanctos suos miracula operari.

Hi vero, qui sectas errorum introduxerunt, processerunt via contraria, ut patet in Mahumete, qui carnalibus voluptatibus permittis, ad quam desiderium carnalis concupiscentia instigat, populos illexit. Præcepta etiam tradidit permissis conformia, voluptati carnali habenas relaxans, in quibus in promptu est à carnalibus hominibus obediri. Documenta quoque veritatis non attulit, nisi quod de facili à quolibet mediocriter sapiente naturali ingenio cognosci possint: quin potius vera quæ docuit, multis fabulis & falsissimis doctrinis immiscuit. Signa etiam non adhibuit supernaturaliter facta, quibus solum divinæ inspirationi conveniens testimonium adhibetur: dum operatio visibilis, quæ non potest esse nisi divinæ, ostendit Doctorem veritatis visibiliter inspiratum: scilicet, dum dixit se in armorum potentia missum, quæ signa & latronibus, & tyrannis non desunt. Nec aliqui sapientes, aut in rebus divinæ & humanis rebus exercitati, à principio crediderunt; Sed homines bestiales, in desertis morantes, omnis doctrinæ divinæ profus ignari, per quorum multitudinem alios armorum violentia in suam legem coegit